

Vanwege de gunstige ligging heeft Hongarije altijd een sterke focus gehad op landbouw. Tot aan de jaren '90 kende het land een significante varkensstapel (op het hoogtepunt circa 8,5 miljoen dieren) ten opzichte van het aantal inwoners (toen circa 10 miljoen). Daarna is een dalende trend ingezet die nauwelijks lijkt te stoppen. Wat is er aan de hand?

Overheid stelt ambitieus groei-doel voor sector

De Hongaarse varkensketen

Het belang van akkerbouw neemt in Hongarije steeds meer toe. Het land heeft 5,8 miljoen hectare landbouwgrond, waarvan het graanareaal bijna 3 miljoen hectare bedraagt. Toch kent het ook uitstekende productiefactoren voor de varkenssector: vruchtbare grond, beschikbaarheid van grote hoeveelheden granen, veel (milieu)ruimte en een lage ziektedruk, als gevolg van de gunstige spreiding van bedrijven. Door de afname van de varkensstapel is er sprake van een 'mesttekort'. Daarnaast is de maatschappelijke acceptatie van de varkenshouderij hoog.

Toch is het belang van de varkenshouderij de afgelopen jaren alleen maar verder afgenomen. Belangrijkste oorzaken zijn verouderde kennis en de slechte financiële situatie van de veehouderij, in combinatie met een omvangrijke zwarte markt. Dit zorgt niet alleen voor uitdagingen in de productieketen, maar heeft ook effecten verderop in de keten.

De Hongaarse varkenshouderij wordt gekenmerkt door een grootschalige, gesloten bedrijfsstructuur. In tegenstelling tot vele

andere varkens producerende landen, hebben de meeste varkensbedrijven in Hongarije zich niet gespecialiseerd. Geruimde fokdieren worden vaak vervangen door eigen dieren, wat leidt tot een lagere vruchtbaarheid en productiviteit. Inzichten uit nieuw genetisch onderzoek en innovaties worden niet breed toegepast in de praktijk. Technische resultaten zoals het aantal biggen per zeug (16,7) of de voerconversie (3,7 kg voer leidt tot 1 kg vlees) blijven dan ook ver achter bij West-Europa.

Kleine Hongaarse varkenshouders ontbreekt het naast kapitaal ook aan kennis van moderne varkenshouderij. Het gebrek aan financiën kan echter ook voordelen hebben, zo bleek begin 2013. De omschakeling naar groepshuisvesting was voor Hongarije relatief eenvoudig, omdat nauwelijks in individuele huisvesting geïnvesteerd was.

Om de daling een halt toe te roepen, heeft de Hongaarse overheid het afgelopen jaar meer politieke prioriteit gelegd bij de ontwikkeling van de varkenssector. Doel is om de huidige varkensstapel te verdubbelen naar circa

6 miljoen. Om dit ambitieuze doel te realiseren, moet er wel het een en ander veranderen.

Voedergranen

Genoemde hoge voerconversie van 3,7 kg voer in 1 kg gewicht is deels het gevolg van het ontbreken van actuele kennis. Actualisatie van die kennis is beperkt, door een matig ontwikkelde adviessector en de breed verspreide argwaan van Hongaarse varkenshouders tegenover voedingsdeskundigen en diervoederbedrijven. Daarbij is het gebruik van droge voersystemen populair onder Hongaarse varkenshouders. Redenen hierachter zijn eenvoud, prijs en betrouwbaarheid. Natte systemen worden als te duur en moeilijker beschouwd. Er zijn wel degelijk ook praktische bezwaren, zoals de vatbaarheid voor vorstschade en het ontbreken van natte bijproducten in veel regio's. Dit laatste door het ontbreken van een voedselverwerkende industrie of door afvalreducerende technologieën en biogasinstallaties.

Daarnaast wordt de hoge conversie veroorzaakt door de ruime beschikbaarheid van voedergranen. Hongarije heeft goede omstandigheden voor de productie van voedergranen. De kostprijs van maïs ligt rond € 700 / hectare. In een gemiddeld jaar levert een hectare ongeveer 6,2 ton op.

Toch is dit productievoordeel steeds minder vanzelfsprekend. Dit komt vooral door grote variatie in productie tussen jaren en tussen regio's. De gemiddelde jaarlijkse productie van maïs in Hongarije in de periode 2006-2010 was 7 miljoen ton; bijna het dubbele van de binnenlandse vraag. Doordat een groot deel wordt geëxporteerd, volgen de binnenlandse marktprijzen de wereldmarktprijzen op de voet. Met een groeiende binnenlandse productie van bioethanol neemt de druk op het beschikbare areaal en product toe en zorgt ook deze sector voor een opwaartse prijsdruk.

‘Veel obstakels voor realiseren groei-doel varkenssector’

Na toetreding tot de Europese Unie is ook de productie van eiwithoudende gewassen sterk afgenomen. Zonder overheidssubsidie is de teelt niet interessant genoeg: het telen van onder andere sojabonen is risicovoller en minder rendabel dan granen. De eiwitbehoefte wordt op dit moment deels vervuld door de jaarlijkse import van circa 600.000 ton sojameel van veelal genetisch gemodificeerde oorsprong. (De teelt van ggo-gewassen in Hongarije zelf is verboden.) Als gevolg van

transportkosten liggen de prijzen hiervan circa € 25 per ton hoger dan Rotterdam.

Investeringsen en zwarte markt

De Hongaarse overheid probeert met investeringssubsidies de varkenshouderij te moderniseren en te versterken, inclusief het verbeteren van dierenwelzijn en milieustandigheden. Toch lukt dit maar mondjesmaat. Veel banken zijn huiverig om zulke investeringen te financieren, onder meer door het ontbreken van een geschikt onderpand (grond is beperkt verkrijgbaar door beperking van grondeigendom).

Daarnaast zorgen andere factoren voor terughoudendheid bij financiële instellingen. Het gaat om diverse wijzigingen in de pachtwetgeving en een nieuw wetsvoorstel over de verwerving van landbouwgronden. Om de zaak toch in beweging te krijgen, heeft de Hongaarse overheid enkele belastingmaatregelen doorgevoerd die de sector moeten versterken. Zo is de belasting verlaagd voor ongeschoold agrarisch personeel, is er nu een speciaal belastingstelsel voor kleine boeren en is de vennootschapsbelasting verlaagd.

Niet alleen moeilijke financiering vormt een probleem, ook de zwarte markt is omvangrijk. Om fraude en de zwarte markt tegen te gaan, wordt ook gekeken naar de introductie van

een btw-verleggingsregeling in de varkenshouderij. Een voorstel dat niet door alle onderdelen van de sector even goed gewaardeerd wordt. Veel partijen zien meer in verlaging van het huidige btw-tarief van 27% naar 5%. Dit zorgt voor minder liquiditeitsproblemen voor varkenshouders.

Toch is het hoge btw-tarief niet de enige oorzaak dat de zwarte markt zo groot is. De varkensketen is onvoldoende transparant, en strengere controle op de productie en handel is noodzakelijk om de zwarte markt in te dammen. Het nieuwe, speciale belastingstelsel voor kleine producenten is ook geen stimulans voor de controleerbaarheid in de keten.

Slachterijen en vleesverwerking

Het gebrek aan marktontwikkeling in de sector en afnemende binnenlandse consumptie werken door in slachterij en verwerkende industrie. Onder het communisme was ook de Hongaarse vleessector geïntegreerd in staatsbedrijven. Bij de privatisering van de vleessector was er weinig interesse van buitenlandse investeerders, vooral door het wegvallen van exportmarkten, overcapaciteit en het grote kapitaalbeslag.

De privatisering resulteerde daarom in veel ondergecapitaliseerde ondernemingen. Met de afname van het aantal varkens en de inefficiëntie van arbeid, kunnen een groot aantal slachterijen technologisch en financieel steeds moeilijker concurreren met omringende landen. Bij gebrek aan regie en visie, voltrekt zich de laatste jaren een koud saneringsproces, hetgeen de afgelopen periode pijnlijk zichtbaar werd bij Kapuvár Hús, Gyulai Húskombinát en Pápai Hús. Alleen door forse bijdragen van de overheid zijn deze bedrijven nog niet omgevallen. Zolang een daadwerkelijke herstructurering niet plaatsvindt, is ook de toekomst voor de verwerkende industrie onzeker.

Martijn Homan, Landbouwraad Hongarije, Oostenrijk en Slovenië

Meer weten?

Het Landbouwbureau Boedapest heeft in samenwerking met het Hongaarse landbouweconomisch instituut een Engelstalige rapportage opgesteld over de Hongaarse varkensketen. Deze is op te vragen via bdp-inv@minbuza.nl.

De varkenshouderij Hungary Pork Kft is eigendom van twee Nederlandse varkenshouders die actief zijn in Hongarije. Gestart in 2006, kent het bedrijf nu drie locaties.

Hoofdactiviteit is de vleesvarkenproductie voor de Oost-Europese (export)markt. Die geschiedt op nieuwe, moderne varkenshouderijen die voldoen aan de strengste EU-eisen, ook op het gebied van dierenwelzijn. Naast de varkenshouderij houdt de onderneming zich bezig met aanverwante activiteiten, zoals de handel in biggen en varkens, mestgebruik, eigen vervoer van voer, varkens en mest.

Waarom Hongarije? "Wij bezochten meerdere landen, waaronder Duitsland, Spanje en dus ook Hongarije. Dit land is centraal gelegen, er is graan in overvloed als basis voor het voer en je kunt van hieruit gemakkelijk exporteren naar alle windstreken binnen de Europese Unie."

De biggen voor twee locaties worden geïmporteerd uit Nederland, van een eigen zeughouderij. Voor de derde locatie is het streven om in Hongarije te gaan fokken.

De mest die geproduceerd is, wordt door één van de dochterondernemingen aangewend op het land van gecontracteerde akkerbouwers. Met een speciale injecteur wordt de drijfmest op 15 cm diep in de grond gebracht, zodat voedingsstoffen voor de plant behouden worden en vrijwel geen geur vrijkomt. Hiermee bespaart de akkerbouwer op kunstmestaankoop en wordt het land verrijkt met organische stof, wat het bodemleven bevordert. De onderneming streeft naar een gesloten kringloop van granen, mest en varkens.

De varkens eten brijvoer. Dit papje bestaat uit water, natte bijproducten als biergist, kaaswei, gistconcentraat en ijs. Daaraan worden droge producten toegevoegd als tarwe, gerst, maïs, maïsmeel, tarwebloem, soja, raap en brood. De ontbrekende mineralen en aminozuren worden via een kern toegevoegd.

Beantwoordt de activiteit in Hongarije aan de verwachtingen die de ondernemers hadden? "In het begin is het erg moeilijk geweest. We spraken de taal niet voldoende, er waren vergunningen die steeds maar niet afkwamen enzovoort. Maar, eenmaal gestart, ontwikkelde het zich voorspoedig. Eén van ons is nu elke week van dinsdagavond tot zaterdagochtend aanwezig in Hongarije. Onze bedrijfsleiders zijn hoog opgeleid, maar je moet de kaders scheppen zodat zij hun werk kunnen doen. Noem het de 'Westerse' strategie van hard werken, niet te veel personeel in dienst hebben en zeker ook direct contact met 'de werkvloer'. Een Hongaarse varkenshouder die zelf in de stal komt, is volgens mij een uitzondering."